

בס"ד. שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשט"ז.

בלתי מוגה

א. איתא בגמרא במסכת שבת¹: "דרש ההוא גלילאה .. בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי (תורה נביאים וכתובים) לעם תליתאי (כהנים לויים וישראלים) .. בירחא תליתאי" (בחדש סיון, שהוא השלישי לניסן, שנקרא² "ראש חדשים").

והנה, מזה שהגמרא מביאה את הענין ד"אוריין תליתאי לעם תליתאי .. בירחא תליתאי", מובן, שענינים אלו קשורים זב"ז בכך שכולם הם במספר שלשה.

ובהקדמה:

בכלל, כל ענין המתרחש בעולם אינו בדרך הזדמנות, אלא בהשגחה פרטית³. ובפרט ענין הנוגע לתורה ומצוות, ובפרטי פרטיות — כשמדובר בענין הקשור עם מתן-תורה, שהוא ענין הנוגע לזיכוך כללות העולם, הרי בודאי שכל הענינים הקשורים בזה אינם בדרך הזדמנות, אלא בהשגחה פרטית.

ועד"ז בנדו"ד, שיש שייכות בין ג' הענינים דתורה, ישראל, והזמן דמ"ת, בכך שבכולם ישנו המספר שלשה.

ונוסף על המובן מצד הענין דהשגחה פרטית, הרי לאחר שענין זה הובא בגמרא, בודאי שענינים אלו נוגעים הם.

ואין לומר שענינים אלו הובאו בגמרא "לסימנא בעלמא"⁴, כי, כשביל "סימנא בעלמא" הי' אפשר לבחור גם סימנים אחרים. ולדוגמא: ישראל — נחלקים לא רק לשלשה, אלא גם לשבעה⁵, לשנים-עשר, ולששים ריבוא.

התורה — נחלקת לא רק לשלשה, אלא גם לחמשה — חמשה חומשי תורה, לששה — ששה סדרי משנה, ולשבעה — כמ"ש⁶ "חצבה עמודי שבעה".

(4) לשון חז"ל — סוכה נג, סע"ב. ועוד.

(5) לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.

(6) משלי ט, א. וראה שבת קטז, רע"א.

(1) פח, א (ובפרש"י).

(2) בא יב, ב.

(3) ראה כתר שם טוב בהוספות סקע"ט

ואילך. וש"נ.

וכן בנוגע להזמן דמתן-תורה — הרי הי' אפשר לציין (לא את מספר החדש, אלא) את מספר היום בשבוע: "דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה"⁷, או כהדעה במכילתא⁸ שבששי בשבת ניתנה תורה. וכן את מספר היום בחודש — כהפלוגתא דרבנן ור' יוסי⁹ אם התורה ניתנה בששה בסיון או בשבעה בו.

וכיון שהגמרא אינה תופסת סימנים אחרים, אלא סימן זה דוקא — ה"ז ראי' שענין זה אכן נוגע.

וכן מוכח ממה שמצינו בזהר¹⁰ בנוגע למנין החדשים, אלו שהם בצד הטוב ואלו שאינם בצד הטוב, ומונה חודש סיון בין החדשים שבצד הטוב, כיון שבו ניתנה תורה. ונמצא, שמתן-תורה קשור (לא רק עם היום שבו ניתנה תורה, אלא) גם עם כללות החודש. והיינו לפי שכל החודש הוא "ירחא תליתאי", והענין ד"ירחא תליתאי" קשור עם מ"ת.

ב. והביאור בזה:

מצד טבעי בני-אדם, עומד כל אדם בקו מסויים, מתאים לפי טבעו מצד התולדה. ולדוגמא¹⁰: אם נולד במזל מאדים, השייך לגבורות — טבעו בקו הגבורות וצמצומים, ואינו שייך לחסד; ואם נולד במזל השייך לחסד — טבעו בקו החסדים, ואינו שייך לגבורות כלל.

יתירה מזו: אפילו מי שנתייגע עם עצמו ופעל בעבודתו שינוי בטבעו, שבמקום הראוי יתנהג בקו אחר, והיינו שאף שבטבע תולדתו הוא בקו הגבורות, מ"מ פעל בעצמו שיתנהג בקו החסדים (במקום הראוי) — הרי ענין זה גופא הוא בכלל הטבע, אלא שזהו הטבע כפי שנשתנה ע"י עבודה¹¹.

יתירה מזו: אפילו אם נתייגע בעבודתו כל-כך עד שפעל שטבעו נשתנה לגמרי, וכמו מי שבטבע תולדתו הוא בקו הגבורות, ופעל בעצמו שהנהגתו תהי' בקו החסדים לגמרי — הרי גם אז עומד הוא עדיין בעבודתו בקו אחד, דהיינו בהקו שהרגיל עצמו ע"י עבודתו, שהרי ע"י ההרגל שהרגיל את עצמו נעשה קו זה טבע שני, ונמצא שעתה עומד הוא בקו זה.

וע"ד המבואר בתניא¹², ש"אף מי שאינו מתמיד בלמודו בטבעו רק

(10) ראה שבת קנו, א.

(11) ראה לקו"ש חט"ו ע' 11. וש"נ.

(12) פט"ו.

(7) שבת פו, ב.

(8) בשלח טז, א.

(9) ח"ב עח, ב.

שהרגיל עצמו ללמוד בהתמדה גדולה" (ועד ש"שונה פרקו מאה פעמים", כפי שהיתה הרגילות בימיהם) — "נעשה ההרגל לו טבע שני" ע"י הרגילות, ולכן נקרא בשם "לא עבדו"¹³.

ונמצא, שעבודתו היא באופן ד"קיימא דחד סמכא"¹⁴, דהיינו שעומד בקו אחד בלבד, כפי טבעו — בין אם זהו טבעו מצד התולדה ובין אם מצד הרגילות.

יתירה מזו: אפילו אם אינו באופן ד"קיימא דחד סמכא", אלא יש בעבודתו ב' קוים, הן קו החסד והן קו הגבורה, ובמקום שצריך להשתמש בקו החסד משתמש בקו החסד, ובמקום שצריך להשתמש בקו הגבורה משתמש בקו הגבורה — מ"מ, אין אצלו התכללות של שני הקוים, אלא כל קו עומד בפ"ע: כשעומד בקו החסד — אינו יודע כלל אודות גבורה, וכשעומד בקו הגבורה — אינו יודע כלל אודות חסד.

אמנם, הפעולה של מתן-תורה היא — שתהי' התכללות של שני הקוים יחד. והיינו, שלא זו בלבד שלא יהי' "קיימא דחד סמכא", קו אחד בלבד, כי אם שני קוים, אלא יתירה מזו — שתהי' התכללות שני הקוים יחד, שבקו החסד יהי' נרגש הגבורה, ובקו הגבורה יהי' נרגש החסד.

ג. ובפרטיות יותר:

אמרו רז"ל¹⁵ שבשעת מתן-תורה "החזירה הקב"ה על כל אומה ולשון", וכשבא אצל בני ישמעאל, אמרו שאין ביכלתם לקבל את התורה, לפי שכתוב בה¹⁶ "לא תנאף", ודבר זה אינו בכחם: מכיון שישמעאל הוא איש החסד, וענין זה הוא אצלו מצד הטבע — הרי זה באופן ד"קיימא דחד סמכא", ולכן משתמש הוא במדת ההשפעה בכל מקום, גם במקום שאינו ראוי, וממילא אינו שייך להענין ד"לא תנאף".

וכן כשבא אצל בני עשו, אמרו שאין ביכלתם לקבל את התורה, לפי שכתוב בה¹⁶ "לא תרצח", וענינו של עשו הוא "ועל חרבך תחיי"¹⁷, דהיינו שלהיותם בקו הגבורות, משתמשים הם בקו זה בכל מקום, גם במקום שאינו ראוי.

ואילו ע"פ תורה — ישנו לפעמים ענין של קו הגבורות (כמו בענין

15) זח"ג קצב, א ואילך. וראה ע"ז ב, ב.

ספרי ברכה לג, ב.

16) יתרו כ, יג.

17) תולדות כז, מ.

13) מלאכי ג, יח. וראה חגיגה ט, ב.

14) לשון האד"ר בתחלתה (זח"ג קכז, ב).

וראה תורת לוי"צ ע' שג.

ד' מיתות בית-דין), ופשיטא שישנו קו החסד, אבל אין זה באופן ד"קיימא דחד סמכא", אלא ישנם שני הקוים, וכל אחד מהם במקומו הראוי.

אמנם, ענין זה שישנם שני קוים, ולא "קיימא דחד סמכא", אינו עדיין החידוש דמ"ת, אלא החידוש הוא שתהי' התכללות שניהם יחד.

כלומר: במצב של "קיימא דחד סמכא" — לא שייך כלל קיום התורה והמצוות, שהרי בתורה ישנם שני קוים, ואם הוא עומד בקו אחד בלבד, אזי לא יוכל לקיים את המצוות הקשורות עם הקו ה', ולכן בהכרח שיהיו אצלו ב' הקוים;

אמנם, גם כאשר יש לו ב' הקוין, לא נשלם עדיין התכלית דמ"ת. התכלית דמ"ת היא — שתהי' התכללות שני הקוים, היינו, שגם כשעומד במדת הגבורה (במקומה הראוי), שם גופא יהי' מקום לחסד, וכשעומד בקו החסד — שם גופא יהי' מקום לגבורה, דהיינו שהחסד יהי' במדידה והגבלה (וע"ד שאמרו¹⁸ "המבזבו אל יבזבו יותר מחומש").

ומצד התכללות שני הקוים יחד — נעשה קו שלישי, שלמעלה משניהם, ולכן כולל שניהם.

וזהו תוכן הענין ד"אוריאלן תליתאי" — שיש בה שלשה ענינים: שני הקוים, והדבר הכולל שניהם.

מהו הדבר שלמעלה משני הקוים וכולל שניהם — הרי זה קבלת-עול מלכות שמים: שני הקוים דחסד וגבורה — קשורים עם טבעו ומציאותו, משא"כ קבלת-עול — פירושה שמקבל על עצמו עול מלכות שמים, ענין שלמעלה ממציאותו.

וכיון שקבלת-עול מלכות שמים היא היסוד והגישה לתורה ומצוות, כמארו¹⁹ "שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצוות", לכן נקראת התורה בשם "אוריאלן תליתאי", כיון שיש בה שלשה ענינים: קו החסד, קו הגבורה, וקבלת-עול הכוללת ומחברת שני הקוים יחד.

ד. עפ"ז יובן מאמר הגמרא הנ"ל "ברוך רחמנא דיהב אוריאלן תליתאי לעם תליתאי .. בירחא תליתאי" — שבכל ג' דברים אלו ישנו ענין ההתכללות:

תורה — ענינה התכללות, שכן, כל ענין התורה הוא "לעשות שלום

19) ברכות רפ"ב (יג, א). שם יד, ב.

18) כתובות נ, רע"א. וש"נ.

בעולם²⁰. והרי ענין השלום שייך רק כאשר ישנם שני קוים נפרדים ומחברים ביניהם, וזהו ענינה של התורה — שהיא המחברת את שני הקוים יחד ע"י ענין הקבלת-עול (כנ"ל).

ישראל — נחלקים לכהנים לויים וישראלים, השייכים לג' הקוים — קו החסד, קו הגבורה וקו האמצעי: כהנים — עבודתם היא בקו החסד והאהבה, להיותם בני אהרן, "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"²¹; לויים — הם בקו הגבורות והצמצומים, ולכן עבודתם היא באופן ש"לא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו"²², "וזר לא יקרב אליכם"²³, שזהו ענין של גבורות וצמצומים; וישראלים — הם בקו האמצעי. ומכיון שעיקר העבודה היא בקו האמצעי (כנ"ל), לכן רוב בני ישראל הם ישראלים.

וכן הוא בנוגע לענין הזמן: ישנו זמן של גילויים, כמו זמן הבית, שמשום זה נקרא בשם "יום", כמ"ש²⁴ "ויקרא אלקים לאור יום"; ישנו זמן של העלמות והסתרים, כמו זמן הגלות, שנקרא בשם "לילה"²⁵; והעבודה היא לחבר "מדת יום בלילה ומדת לילה ביום"²⁶, דהיינו לפעול הענין ד"ולילה כיום יאיר"²⁷.

וזהו הענין ד"אוריאלן תליתאי לעם תליתאי .. בירחא תליתאי" — שהו"ע ההתכללות, שישנו בכל ג' ענינים אלו.

וזוהי תכלית הכוונה, שהרי "לא תהו בראה"²⁸, שענינו של עולם התהו הוא "ענפין מתפרדין", אלא הכוונה היא בענין התיקון דוקא. וע"י העבודה דתיקון מתקנים ומעלים את כל המדריגות, מאדם התחתון עד לאדם העליון שעל הכסא.

ה. ההוראה מהאמור בעבודה:

בעבודה ישנם שני קוים בכללות: קו התורה, שענינה המשכה מלמעלה למטה, וקו התפלה, שענינו העלאה מלמטה למעלה²⁹. ויש לדעת, שאי אפשר לצאת י"ח באחד מקוים אלו, אלא יש צורך לפעול בשני הקוים.

20 רמב"ם הל' חנוכה בסופן. וראה רסו הערה 16.
 21 לקו"ש ח"ח ע' 349 ואילך. וש"נ.
 22 אבות פ"א מ"ב.
 23 במדבר ד, כ.
 24 קרח יח, ד.
 25 בראשית א, ה.
 26 ראה תניא אגה"ת פ"י. תו"א בראשית 29
 27 תהלים קלט, יב.
 28 ישע"י מה, יח.
 29 ראה תניא אגה"ת פ"י. תו"א בראשית 29
 30 ראה בהנסמן בתו"מ סה"מ אדר ע' א, ג. סה"מ תש"ח ע' 80.

ובפרטיות: יושבי אוהל, ובפרט תלמידי הישיבה, העוסקים בתורה — צריכים לדעת שבזה בלבד אינם יוצאים ידי חובתם, אלא הם חייבים לעסוק גם בעבודת התפלה; ובעלי העבודה צריכים לדעת שאינם יוצאים ידי חובתם בענין העבודה, אלא עליהם לעסוק גם בלימוד התורה (שלכן הסדר הוא³⁰ שמיד לאחר התפלה צריך להיות לימוד "פרק אחד שחרית"³¹).

וע"פ המבואר לעיל, שלא די בכך שישנם שני קוים, אלא צ"ל ענין ההתכללות, דהיינו שבכל קו יהי נרגש גם הקו האחר — כן הוא גם בנוגע להענין תורה ותפלה, שבלמוד התורה צ"ל נרגש ענין התפלה, ובעבודת התפלה — ענין התורה.

בלימוד התורה — צ"ל נרגש קו התפלה, ובכללות היינו שבשעת לימוד התורה יש לזכור אודות נותן התורה; ובעבודת התפלה צ"ל נרגש קו התורה, המשכה מלמעלה למטה, ובכללות היינו שבשעת התפלה צ"ל "עינינו למטה ולבו למעלה"³², שבשעת ההעלאה דתפלה יתן דעתו להבטיח את ההנהגה דכל היום.

וע"י עבודת ההתכללות, שבלמוד התורה נרגש ענין התפלה, ובעבודת התפלה נרגש ענין התורה — עי"ז מקרבים את הגאולה העתידה, שאז תהי' ההתכללות האמיתית, "ולילה כיום יאיר".

* * *

ו. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ראשית עריסותיכם.

* * *

ז. מצות³³ חלה היא — לקחת חלק מהעיסה, להפרישה וליתנה לכהן. העיסה כולה נשארת חולין, וחלק זה של העיסה נעשה קודש. יש לאכלו בטהרה³⁴, ולכהנים³⁵ דוקא.

כמו"כ ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(34) ואפילו אצל הפרושים, שהיו אוכלים גם חולין בטהרה (ראה חגיגה יח, ב (במשנה) ובפרש"י. רמב"ם הל' טומאת אוכלין בסופן) — עדיין ישנו חילוק בין אכילת לחם סתם לאכילת חלה (מהנחה בלתי מוגה).

(35) והיינו, שע"י הנתינה לכהן, ניתנה החלה להקב"ה, דהיינו שנעשית קודש (מהנחה בלתי מוגה).

(30) ראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח רסקנ"ה.

(31) ראה שו"ע אדה"ז שם ס"ב.

(32) יבמות קה, ב. וראה לקו"ת פ' ראה כד, א.

(33) שיחה זו (עד סוסט"ו) הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 584 ואילך. — חלק מהשיחה נדפס בלקו"ש ח"א ע' 253 ואילך, בשינויים והוספות, ששולבו במהדורא זו.

לכאורה צריך להבין: הרי אודות התורה נאמר³⁶ "דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום", ויתירה מזו מביא הרמב"ם²⁰ שכל הענין שניתנה תורה הוא כדי "לעשות שלום בעולם". וא"כ, איך אפשר שהתורה תעשה פירוד, לקחת חלק מהעיסה ולהפרישה מהשאר, כך, שכל העיסה נשארת חולין, וחלק זה של העיסה נעשה קודש?
אלא הענין הוא:

איתא במדרש³⁷, שמצות חלה ניתנה לנשים בכדי לתקן את חטא עץ הדעת שבא ע"י חוה: היא קלקלה חלתו של עולם — אדם הראשון נקרא "חלתו של עולם" — וע"י מצות חלה מתקנת היא את החטא.

ה. חטא עץ הדעת בא ע"י הנחש שקינא בכבודו של אדם³⁸. ובאיזה אופן בא החטא — עי"ז שהוסיפו ענין שהקב"ה לא צוה³⁹: הקב"ה אמר שלא יאכלו מעץ הדעת, ועי"ז שהוסיפו שגם לא יגעו בו⁴⁰, בא החטא.

ולכאורה אינו מובן: הרי התורה עצמה אומרת "עשו משמרת למשמרתי"⁴¹, "עשו סייג לתורה"⁴², שהם הם כל הגדרים והסייגים שעשו רבנן, וכמבואר ברמב"ם⁴³ הרי זה מן התורה, שהרי בתורה נאמר⁴⁴ "לא תסור וגו'", היינו, שכל מה שאסרו רבותינו בכל דור, נאמר על זה "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך"⁴⁵.

— כולם מרועה אחד ניתנו⁴⁶. מצד הלאו ד"לא תסור", יש לגזירות דרבנן התוקף והחומר כמו דינים דאורייתא. וחילוקי הדינים שישנם בין דאורייתא לדרבנן⁴⁷, הרי זה מפני שכן הוא רצון התורה⁴⁸, שדאורייתא ספיקו לחומרא, ודבר פלוני יהי מדרבנן וספיקו לקולא⁴⁹. —

וכמו"כ גם בנוגע לגדרים וסייגים שכל יהודי מחוייב להגדיר את עצמו אפילו בדברים המותרים, בכדי שלא לבוא ח"ו לידי איסור, כדאיתא

36 משלי ג, יז.

37 ראה ירושלמי שבת פ"ב ה"ו. תנחומא ר"פ נח. ב"ר רפי"ד. ספי"ז. יל"ש בראשית רמז לב. וראה גם בהמאמר שנאמר בהתוועדות (לעיל ע' 3 ואילך).

38 ראה סנהדרין נט, סע"ב.

39 ראה שם כט, סע"א.

40 בראשית ג, ג.

41 מו"ק ה, סע"א. וש"נ.

42 אבות פ"א מ"א.

43 ראה רמב"ם הלכות ממרים בתחלתו.

44 פ' שופטים יז, יא.

45 ראה פרש"י שבת כג, א. רמב"ם שם, ובסהמ"צ שורש א' ומ"ע קעד.

46 ראה חגיגה ג, ריש ע"ב.

47 ראה גם תו"מ חט"ז ס"ע 44 ואילך. וש"נ.

48 דוגמת החילוקים שבאורייתא גופא

— תניא פכ"ד. וראה נושאי כלי הרמב"ם שם. ה"ה וסהמ"צ שם.

49 ביצה ג, ב. וש"נ.

בספרי מוסר⁵⁰, שצריכים להזהר ממאה שערים של היתר כדי לא לבוא לשער אחד של איסור.

והיינו, שנוסף על העשה⁵¹ ד"קדושים תהיו וגו' והתקדשתם"⁵², "קדש עצמך במותר לך"⁵³ — הרי זה נכלל גם במ"ש⁵⁴ "ושמרתם את משמרת", "עשו משמרת למשמרת".

וא"כ, לכאורה, מדוע לא ה' כדבעי ("עס האט ניט געטויגט") מה שהוסיפו "ולא תגעו בו", והרי כן צריך להיות הסדר?

ט. אך הענין הוא, שיש נפקא-מינה מי הוא העושה את הגזירה, והיכן עושים אותה:

אדם הראשון ה' בגן-עדן, שגן-עדן אינו סובל רע כלל,

ולכן לאחר החטא גורש אדם הראשון מגן-עדן, כיון שבגן-עדן אי-אפשר שיהי' רע כלל⁵⁵.

אדם הראשון בהיותו בגן-עדן, לא היתה לו שום שייכות לרע, והי' מרכבה לאלקות — ע"ד שמצינו בנוגע להאבות⁵⁶, שהיו מרכבה, שכל עניניהם היו קדושה⁵⁷.

מרכבה — כל מה שעושה הוא כפי רצון הרוכב⁵⁸.

ולכן אין צורך לעשות שם גדרים וסייגים, כיון שאין שום חשש שיכשלו.

ואדרבה: לא זו בלבד שהגדרים והסייגים הם מיותרים ("דייך מה שאסרה לך התורה"⁵⁹), אלא הם גם חסרון.

כי, מי שהוא מרכבה לאלקות, שכל עשיותיו הם קדושה, ובשעה

55) ראה תר"מ ח"ז ע' 188. וש"נ.
56) ב"ר פמ"ז, ו. וראה תר"א ס"פ ויצא.
57) ולכן מצינו (ראה זח"ג קיא, ריש ע"ב) כש"ט שיי"א) שהאבות תקנו את חטא עה"ד דאדם הראשון (ומבואר בפרטיות איוה ענין תיקן כל אחד מהאבות) — שהטעם לזה שתקנו את חטא אדה"ר הוא לפי שהיו מרכבה כמוהו (מהנחה בלתי מוגה).
58) ואין לה מציאות משל עצמה כלל (מהנחה בלתי מוגה).
59) ירושלמי נדרים דפ"ט.

50) פלא יועץ (לר"א פאפו) ערך תוספת שבת. וראה חובת הלבבות שער התשובה פ"ה. הובא בראשית חכמה שער הקדושה בתחלתו, וברפ"ט. "של"ה עד, ריש ע"ב. שעג, א. וראה גם תר"מ ח"יד ע' 203. וש"נ.
51) תניא פ"ל. וראה ספר חרדים סוף חלק מ"ע מה"ת.
52) קדושים יט, ב. כ, ז. וראה ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות" לתניא ספכ"ז (ס"ע קסו ואילך). וש"נ.
53) יבמות כ, א. ספרי פ' ראה יד, כא.
54) ס"פ אחרי.

שעושה ענין מעלה אותו — הרי עי"ז שמונעים איזה ענין, מונעים את העלי' מענין זה⁶⁰, ובדוגמת אכילת קדשים, אכילת שבת וכו'.

וע"ד שמצינו בירושלמי⁶¹, שא' האמוראים אמר ש"עתיד אדם ליתן דין וחשבון" על כל דבר שהי' ביכלתו לאכול ולא עשה כן.

מי שהוא מרכבה לאלקות, וכל עשיותיו הם קדושה — כל ענין שעושה, פועל בו עלי'.

ובמילא, אין סתירה מהענין ד"עשו משמרת למשמרת" להענין ד"ולא תגעו בו" בנוגע לעץ הדעת, שלא הי' כדבעי:

במקום שבו צריכים לגדרים וסייגים — הרי זו מעלה⁶²;

במקום שאין צורך בזה — אפשר לפעמים שיהי' חסרון⁶³.

וכלשון רז"ל³⁹ בנוגע להענין ד"ולא תגעו בו" — "שכל המוסף גורע".

י. כדי לתקן את חטא עץ הדעת, שהתחיל ע"י שהשתמשו בענין שלא במקומו — ניתנה מצות חלה.

ענין החלה הוא שמפרידים חלק אחד מהעיסה מחברו, כך, שכל העיסה היא חולין, וחלק זה של העיסה הוא קודש, ונאכל לכהנים, ובטהרה דוקא.

ואף שהתורה היא שלום ואחדות,

— אדמו"ר הזקן מאריך ביותר בתניא פרק ל"ב אודות הענין דאהבת ישראל, ומבאר באריכות שהוא יסוד כל התורה כולה. וגם במאמר ד"ה החלצו"⁶⁴ מאריך ביותר אודות החסרון בענין הפירוד, ושזהו מקור על כל המדות רעות —

אעפ"כ, כשאדם עומד וצווח: מה לי שולחן-ערוך, יש צורך באחדות — אזי "לא"⁶⁵ תאמרון קשר גו"⁶⁶.

— נגרם חטא עה"ד (מהנחה בלתי מוגה).
64 לקו"ת שם פה, ד ואילך. סה"מ
תרנ"ט ס"ע נג ואילך. וראה שם ע' ריא ואילך.
65 ישע"י ח, יב. וראה סנהדרין כו, א.

66 והענין בזה:

מבואר בד"ה החלצו שהמלחמה נגד ענין הפירוד היא ע"י משה רבינו דוקא, שזה מלחמת מדין היתה ע"י משה דוקא (דלא

60 כבנוד"ד, עי"ז שנמנעה מאדה"ר הנגיעה בעץ הדעת, נמנעה העלי' שהי' אדה"ר פועל בו אילו הי' נוגע בו (מהנחה בלתי מוגה).

61 סוף קידושין.

62 ראה לקו"ת מטות פד, ב.

63 וכבנוד"ד, שכאשר השתמשו בהענין ד"עשו משמרת למשמרת" שלא במקום הראוי

ישנם ענינים שאמיתית האחדות היא ע"י פירוד דוקא. החילוקים בבנ"י דכהנים לויים וישראלים, אין זה ענין של פירוד חס ושלום; אדרבה — זוהי אחדות אמיתית. ההתחלקות דעשר קדושות⁶⁷ היא ענין של אחדות. ועד"ז גם במצות חלה.

וזוהי השייכות שמצות חלה היא תיקון על חטא עץ הדעת. חטא עץ הדעת התחיל ע"י שהשתמשו בענין שלא במקומו הראוי, והתיקון על זה — מצות חלה. לפעמים פירוד — הוא מצוה, ומצוה שדוקא היא מתקנת חטא כללי.

יא. כהנים חלוקים מסתם בנ"י, ובין הכהנים גופא חלוק כהן גדול מכל הכהנים.

ביום־כיפור הי' כהן גדול נכנס לקדשי קדשים, וכל הכהנים היו נשארם מבחוץ, וסתם בנ"י — אפילו לעזרת כהנים לא היו נכנסים.

אודות כהנים ושבת לוי בכלל, נאמר⁶⁸ "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל", ובזמננו זה — אלו הם רבנים ומורי הוראה⁶⁹.

יש לדעת, שרבנים הם מורמים מעם ("אָפּגעיטליט"). לא כל אחד יכול להיות רב. לשם כך נדרשים כמה תנאים.

יב. כשמדובר אודות יהודים בתור יהודים — צריכים לקרב את כולם⁷⁰; אבל כשהמדובר הוא אודות רבנות, הכח והתואר של רב — הרי לא כל אחד יכול להיות רב.

יש צורך לבחון אותו היטב, והעיקר — מה מצב יראתו. שהרי אם "לא זכה" — תורתו נעשית לו כו'⁷¹.

במקומה הראוי. ענין של אחדות ושלום, "ואהבת לרעך כמוך" (קדושים יט, יח) — יש לנצלו במקום הראוי דוקא (מהנחה בלתי מוגה).

(67) כלים פ"א מ"ו.

(68) ברכה לג, יו"ד.

(69) ראה רמב"ם סוף הלכות שמיטה ויובל.

(70) בין אם הוא נגר, סנדלר, או "גביר"... ולה"גביר" — טופחים על שכמו, אם כדי לקרבו, ואם כדי לזכותו במצות גמילות חסדים... (מהנחה בלתי מוגה).

(71) יומא עב, ב.

כמלחמת ל"א מלכים שהיתה ע"י יהושע). וכן מלחמת עמלק היתה בכחו של משה דוקא — דאף שהמלחמה בפועל היתה ע"י יהושע, מ"מ היתה בכחו של משה, כמ"ש (בשלח יז, ט) "בחר לנו אנשים", אנשי משה דוקא (ראה תו"א תצוה פג, ב. שה"מ תש"ט ע' 51 ואילך. ועוד).

וטעם הדבר — לפי שענינו של משה הוא ביטול במציאות, "ונחננו מה" (בשלח טז, דח), ולכן, דוקא הוא הי' יכול להלחם עם מדין, היינו, עם פירוד.

אבל כשכא מישוהו סתם וצועק שיש צורך באחדות — צריכים לברר אם הטענה היא

אם אינו מודה בכל התורה כולה, הרי אפילו בהדינים שמסכים להם בדעתו ומקיימם, הנה גם בדינים אלו אינו יכול להיות דיין, ואסור לו להיות דיין.

בהלכות דיינים בחושן-משפט⁷² ישנו דין מי כשר להיות דיין. ואם הוא כזה ש"אומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה"⁷³ — הרי אפילו בנוגע לשמועה שמודה בה אסור לו לפסוק, וחל עליו הדין המבואר בסימנים האחרונים דחושן-משפט⁷⁴, וכפסק הרמב"ם⁷⁵ שמי שאינו מודה אפילו בתיבה אחת בלבד מן התורה הרי הוא כופר בתורה.

ומי שנותן "סמיכה" לרבנים כאלו, שיהיו מורי הוראה בישראל — הקולר תלוי בצוארו.

ואלו המציגים אותם כרבנים בישראל ונציגי דת ישראל, בה בשעה שהם כופרים בתורה, כפסק הרמב"ם — עושין התורה פלסטר, ח"ו.

יג. אלא מאי — טוענים הם — אהבת ישראל היא יסוד כל התורה, כל התורה היא ענין של שלום ואחדות, ואדמו"ר הזקן מאריך ביותר במעלת האחדות, וא"כ, איך באים לעשות כאן מחלוקת ופירוד? אבל שם, בפרק ל"ב בתניא, מובא לשון המשנה⁷⁶ "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". דיוק הלשון הוא — "ומקרבן לתורה", הוא מקרב את הבריות אל התורה⁷⁶,

אבל לא חסו־שלום להוציא את התורה מהשולחן-ערוך, ולגזרה בהתאם למדתם של ה"בריות", ושהם ינהגו בה מנהג בעלות ("פראָווען בעל־הבית־שקייט") ויאמרו "שמועה זו נאה ושמועה זו אינה נאה".

ומי שמקנא ("נעמט זיך אָן") עבור הטענה "ואהבת לרעך כמוך", היפך מציווי הקב"ה, ומקנא לכבודו של פלוני בן פלוני — אין זה ענין של שלום ואחדות, אלא אדרבה, הוא פועל בזה הירוס, ר"ל.

יד. ע"י הטענה של "אחדות", שאין צורך במחיצה של רבנות ("רבנישע מחיצה") בין רבנים שומרי כל התורה לבין "ראַבייס" הפוסקים "שמועה זו נאה וכו'" — הרי הם מזעזעים ומהרסים ("שאַקלען פאַנגאַדער") את כל המחיצות שישנם אצל בנ"י שומרי תורה ומצוה: המחיצה בבית־הכנסת בין עזרת אנשים לעזרת נשים, וכו', וכו', עד

75) הלי' תשובה פ"ג ה"ח.

76) ראה גם תו"מ ח"א ס"ע 189.

72) ס"ז.ח.

73) עירובין סד, א.

74) סו"ס תכה.

להמחיצה בין בשר כשר לבשר שאינו כשר, להבדיל בין הטהור והטמא⁷⁷, עד שמבטלים את המחיצה, ר"ל, בין ישראל לגויים, עד, ח"ו, "בניך⁷⁸ ובנותיך נתונים לעם אחר"⁷⁹.

"לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר"⁶⁵, אף שגם שבנא עמהם⁸⁰.

יש לחזק את המחיצות של ירושלים⁸¹, ירא-שלם⁸², להיפך משבנא ומתיבתא דילי, ורק דבר זה מציל את התינוקות שחינך חזקי' — מסנחריב מלך אשור. ואזי "אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו"⁸³, אין תלמידים שהקדיחו תבשילים ברבים⁸⁴,

אלא — "אשרי העם שככה לו אשרי העם שהוי' אלקיו"⁸⁵, דקאי על הגאולה העתידה, וכדרשת רז"ל⁸⁶ שעל הגלות נאמר עשרים פעמים "הוי", וכנגד זה ישנם עשרים פעמים "אשרי", דקאי על הגאולה העתידה.

ועד"ז בענינו: כאשר טוענים טענה של "אחדות", ורוצים שרב ילך לדבר בבית תיפלתם, ו"גלח" בבית-כנסת, להבדיל, בטענה ש"אב אחד לכולנו" (מלאכי ב, י"ד) — הרי המענה לזה הוא "לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר" (מהנחה בלתי מוגה).

(81) דהיינו, לבנות מחיצה חזקה מסביב לרבנים, שרובם יהיו שומרי תורה דוקא, ודוקא עיי"ז מנצחים במלחמה.

ומה שטוענים שכל בני"הם בשוה — יש לדעת שזו היתה טענתו של קורח, שטען "כי כל העדה כולם קדושים גו' ומדוע תתנשאו על קהל הוי'" (קרח טז, ג), ואע"פ שהסכימו עמו חמשים ומאתיים "ראשי סנהדראות" (במדב"ר פ"ח, ג. פרש"י ר"פ קרח), מ"מ, לא התחשבו עמו (מהנחה בלתי מוגה).

(82) נתבאר בלקו"ת ד"ה אלה פקודי פ"ד (ד, א). פ' ראה ד"ה וכל בניך פ"ב (כט, ד). ובכ"מ. ולהעיר מתוד"ה הר (תענית טז, א), והוא ע"פ ב"ר פנ"ו, יו"ד.

(83) תהלים קמד, יד.

(84) ראה ברכות יז, ריש ע"ב.

(85) תהלים שם, טו.

(86) מדרש תהלים (בתחלתו), ונתבאר ברשימות הצ"צ על התהלים (נדפס בקונטרס

77) ע"ד לשון הכתוב — ס"פ שמיני.

78) תבוא כח, לב.

79) ולכן, כל אלו שאינם רוצים שבתוך מספר שנים יהיו ח"ו נישואין מעורבים — צריכים כבר עתה להבטיח ולחזק את המחיצה של הרבנים, לשמור על כבוד הרבנות ומורי הוראה בישראל, שצריכים להיות דוקא אלו המודים בכל התורה כולה (מהנחה בלתי מוגה).

80) כמסופר בגמרא (סנהדרין כו, א): "שבנא הוה דריש בתליסר רבוותא .. כי אתא סנחריב וצר עלה דירושלים, כתב שבנא פתקא .. שבנא וסייעתו השלימו .. בא נביא ואמר לו (לחזקי') לא תאמרון קשר וגו'" (ראה גם תו"מ ח"ג ס"ע 30 ואילך).

בשעת מלחמת סנחריב רצה שבנא להשלים ולהתאחד עמו — שהרי לא הי' כלל ברצונו של סנחריב לפגוע בבני, ואדרבה, אמר להם: "ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם" (מלכים ב' יח, לב. ישע"י לו, יז), וגם לא הפריע לבני" ברוחניות, והסכים שישמרו את התורה; אלא שרצה להשוות את אלקי ישראל עם אלהי אשור (להבדיל), ועל זה היתה כל המלחמה. ולכן לא התחשבו עמו, ולא השיחו על טענת ה"אחדות" — "לא תאמרון קשר גו'".

טו. וזהו תוכן ענין חלה: לפעמים ישנו מצב שמוכרחים לעשות הבדל, מחיצה, ולא לטעון טענה של "אחדות". אחדותם של ישראל היא דוקא עי"ז שישנם מחיצות של כהנים, לויים וישראלים, רבנים וסתם יהודים וכו'.

אין זה ענין של פירוד; אדרבה, זוהי האחדות האמיתית. נאמר ביחזקאל⁸⁷ אודות מצות חלה, שדוקא עי"ז יהי "להניח ברכה אל ביתך". אף ששינינו⁸⁸ "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה .. אלא השלום", מ"מ, ישנם ענינים שע"י התחלקות מחיצות דוקא, עי"ז יש אחדות ושלום אמיתיים. ועי"ז נעשה "להניח ברכה אל ביתך" — ברכה ללא תוארים המגבילים, הן ברוחניות והן בגשמיות.

*

טז. במצות חלה ישנם שני ענינים⁸⁹: (א) להתיר את האיסור, שהרי קודם הפרשת החלה היתה העיסה טבל ואסורה באכילה, ואחרי הפרשת החלה — שיירי' מותרים. וענין זה נעשה ע"י ההפרשה לבדה, עוד קודם נתינת החלה לכהן. (ב) חלק העיסה המופרשת צריך ליתן לכהן. ומהחילוקים בין שני ענינים אלו: כדי להתיר האיסור דטבל — אין שיעור להפרשת חלה, ו"אפילו הפריש כשעורה פטר את העיסה"⁹⁰. משא"כ מצות הנתינה לכהן — יש לה שיעור, כשם שתרומה יש לה שיעור (ויש אומרים ששיעור זה הוא מדאורייתא⁹¹): אחד מעשרים וארבעה לבעה"ב, ואחד מארבעים ושמונה לנחתום⁹². וביאור החילוק בין שני הענינים:

הפרשת החלה — פועלת רק ששיירי' מותרים (סילוק האיסור), אבל אין זה פועל קדושה על שאר העיסה, ולכן ענין זה דיו במשהו. משא"כ הנתינה לכהן — הרי כיון ש"כהנים אוכלים ובעלים

הוספה לתהלים אהל יוסף יצחק — השלם
ע' 4 (ולאח"ז באוה"ת נ"ך (כרך ב) ע' יו"ד רסשכ"ב.
90 רמב"ם הל' בכורים רפ"ה. טושו"ע
91 ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך תתקיא-ב)).
87 מד, ל.
הפרשת חלה ס"ג (כרך י' ע' קסח). וש"נ.
88 סוף עוקצין.
92 חלה פ"ב מ"ז. רמב"ם שם ה"ב.
89 ראה שו"ת נוב"י מהדו"ת יו"ד סר"א. טושו"ע שם. הובא בפרש"י פרשתנו טו, כו.
לקו"ש חי"ח ע' 181 ואילך. וש"נ.

מתכפרין⁹³, היינו שאכילת כהנים היא בדוגמת אכילת מזבח⁹⁴, נמצא שזהו ענין של המשכת הקדושה, ועל זה צריכים שיעור.

דוגמא לדבר — בהלכות ברכות הנהנין, שברכה ראשונה היא אפילו על משהו, וברכה אחרונה היא דוקא על אכילה כשיעור⁹⁵:

ענינה של ברכה ראשונה הוא להתיר איסור, שהרי העולם כולו שייך להקב"ה, ו"כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל, שנאמר⁹⁶ גוזל אביו ואמו כו"⁹⁷, וע"י הברכה בטל איסור הגזילה, ולכן הרי זה גם על משהו. משא"כ ברכה אחרונה ענינה הוא המשכת אור, ועל זה צריך להיות שיעור דוקא.

יז. והענין בזה בעבודה:

כאשר נדבק באיש ישראל ענין של לעומת-זה, ועליו להפטר ממנו — הנה על זה אין צורך בעבודה רבה; על זה די ב"משהו", שהרי "מעט אור דוחה הרבה חושך"⁹⁸. ע"י פני' אחת ("איין קער") להקב"ה, תנועה אחת של מסירות-נפש — נפטר מהחושך דלעומת-זה.

אמנם, כל זה אינו אלא כדי להפטר מהחושך; אבל הכוונה היא הרי להמשיך אור אלקי, למלא את הכוונה ד"דירה בתחתונים", שהקב"ה ידור בהדירה.

— ועד"מ בדירת מלך בשר ודם, שתחלה יש לנקות את הדירה מכל לכלוך, ולאח"ז לייפותה כדי שתהי' ראוי' לדירת המלך⁹⁹,

ובעבודה הם שני הענינים דמצוות לא-תעשה ומצוות עשה, שהיו כבר בהתחלת הבריאה, כמ"ש¹⁰⁰ "ויניחהו בגן-עדן לעבדה ולשמרה": "לשמרה" — הם שס"ה לא-תעשה¹⁰¹, שענינם לנקות את הלכלוך; ו"לעבדה" — הם רמ"ח מצוות עשה⁹³, שענינם לייפות את הדירה שתהי' ראוי' לדירת המלך,

ולאחרי עבודה זו — צריכים לפעול שהמלך יבוא אל הדירה ("מ'דארף ערשט האָבן אַז דער מלך זאָל קומען אין די דירה").

(98) תניא פ"ב (יז, א). חובת הלבבות
שער יחוד המעשה פ"ה.
(99) ראה לקו"ת בלק ע, ג. ובכ"מ.
(100) בראשית ב, טו.
(101) ראה יל"ר עה"פ. זח"א כז, א. תקו"ז
תכ"א (סב, א). שם תנ"ה (פת, ב). לקו"ת
שה"ש מח, ד. אוה"ת בראשית (כרך ו)
תתרמא, סע"ב.

(93) פסחים נט, ב. וש"נ.
(94) ראה זבחים יג, ב. לקו"ת ר"פ צו.
ד"ה והוא עומד עליהם תשי"ג (תו"מ ח"ז ע'
143 ואילך).
(95) רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ב.
טושו"ע או"ח רס"י.
(96) משלי כח, כד.
(97) ברכות לה, ריש ע"ב.

וכן הוא בעבודת הוי', שלאחרי כל העבודות דשס"ה מל"ת ורמ"ח מ"ע יש צורך בעבודה כדי שהקב"ה יבוא אליו וידורו אצלו.

וענין זה — אי־אפשר לפעול ע"י "משהו", אלא יש להתייגע במלוא השיעור, דהיינו שעל כאו"א להתייגע בכל כחותיו, בכל עשר כחות הנפש במילואם.

וכמדובר לעיל¹⁰², ש"עשיר שהביא קרבן עני לא יצא"¹⁰³, והרי "אין עני אלא בדעת" ו"אין עשיר אלא בדעת"¹⁰⁴, והיינו שכאו"א צריך להתייגע בכל כחותיו, ואם הביא "קרבן עני", דהיינו שלא ניצל את כל כחותיו — הרי חסר אצלו בהשיעור, וממילא אינו פועל בעצמו המשכת הקדושה.

ואין אדם יוצא ידי חובתו בכך שהתייגע אתמול, או אפילו בההתעוררות והיגיעה דהיום, אם לא היתה היגיעה כפי שנדרש ממנו; אפילו אם רגע אחד קודם לזה התייגע בכל כחותיו, אבל ברגע זה מקריב הוא "קרבן עני" — "לא יצא", אלא עליו להתייגע באופן תמידי בכל כחותיו, הן בנוגע ללימוד התורה וכללות העבודה בנוגע לעצמו, והן בנוגע להשפעתו על הזולת.

ודוקא באופן זה מקיים מצות חלה ברוחניות, שבזה הרי הוא ממשיך "ברכה אל ביתך", הן בגשמיות והן ברוחניות, שמתקיימת בו הכוונה ד"נתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים"¹⁰⁵.

(102) שיחת יום ב' דחה"ש סכ"ד (תו"מ סע"א. זח"ג רעג, ריש ע"ב.
 חט"ז ע' 343).
 (103) נגעים פי"ד מי"ב.
 (104) ראה נדרים מא, רע"א. כתובות סח, ובכ"מ.
 (105) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.
 ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו.